

להגר"א, אולי טעם מנהגנו הוא כדי שאם אחד אינו יודע איזה יום היום ישמע מהש"ץ ומהאי טעמא אולי כל אחד מצדד לעצמו שמה בשעת ברכת הש"ץ אינו יודע איזה יום.

ובמה שעוד כתבת שמלוא להסמין ק"ש לאחר ברכו בחרת בנוסח ספרד שאומרים ברכו לפני ספירה, ותחשב להפסק. ולא כתבת מנהג לך הא ואיני יודע טעם ומה תענה על המקומות שאין אומרים ברכו בחרת כלל, וגם לנוסח זה שאומרים ברכו בחרת לפני ספירת העומר מ"מ לכאורה נריך לומר עלינו וגו' עם הציבור. ואין שיהא נראה לענ"ד, להקדים ספירה עם הציבור שמה ישכח ביחיד.

סימן קח

בענין לשם יחוד של ספירת העומר
איך לכוון ובעניני בל תוסיף

(הכתבות עם הגאון ר' שלמה זלמן זעלאזניק
ז"ל וזנו הגאון ר' אברהם יעקב זעלאזניק
שליט"א)

בע"ה כ' אייר תשל"ג לפ"ק

יהא שלמא רבה מן שמיא וחיים למע"ב הרה"ג
ר' שלמה זלמן זעלאזניק (שליט"א)

אחדשה"ט במשפט,

ב"ד א"י של הרה"ג ר' מיכל זל"ל נדפס
בשם מעכ"ת צדיני סוכות בשם זיכור
יעקב (ס' תרנ"ח ס"א) לכוון צירושלים כל
שבעה לספק דאורייתא, ואולי ספק דרבנן שלא
יעבור צל תוסיף או כל תגרע.

מעכצים, ולא צענין "תמימות". והסתפק בספק
ספר ציום אם נחשב לצד שלישי לפטור דילמא
לא ספר כלל ציום. דאולי דומה למה שמציא
השע"ת, (שם ס"ק כ') בשם הצית דוד דבנוכר
בסוף היום ומנה בלא ברכה ימנה בשאר ימים
בלא ברכה, דליכא ס"ס גמור. ובצרכי יוסף
גמגם בזה קצת. ועיינתי בצרכ"י ולא נחזררה
לי דעתו, וגם מה דסבירא ליה כמעט איני
יודע. רק אולי דס"ל דמוקמינן בין השמשות
בחזקת יום ול"ע.

אמנם בעיקרו של דבר במחלוקת התוס' עם
הבה"ג, אם כולה חדא מצוה היא ואין
לספור אם חסר לו יום אחד. וא"כ אמאי לא
ניחוש שמה ימות או דילמא מישתלי, והיאך
יתחיל לצדך כלל. (דהרי שמה ימות חיישינן ולא
אמרינן בזה חזקה וכ"ש דילמא מישתלי, מ"מ
איני מעיז לדון אחר דברי בה"ג הלכה
למעשה).

(ב) ומה שהתקשית צענין שאיחר והתפלל עם
הציבור שמו"ע ולא קרא ק"ש בצרכותיה
אם יספור תחילה או לאו, וכתבת יסוד הספק
מאד צרוב עם. הנה מה שכתבת ברב עם אין
זה כתוב בשאג"א וגם איני יודע מנין לנו כיון
דאין יוצאין בשומע כעונה אלא כל אחד סופר
לעצמו לא אמרינן בזה ברב עם הדרת מלך ולכל
הפחות היה לך להציא ראיה.

והמונהג הוא דאף בצרכת הספירה אין ש"ץ
מוציא את הרבים ידי חובה, אולי
משום הפסק כי מנהגנו הוא שש"ץ סופר
תחילה בקול רם ודלא כמ"ש במעשה רב

וזה שנים רבות הרהרתי בזה, ומדי שנה בשנה
 בימי ספירת העומר הריני עומד בזה,
 שרוב ההמון אומרים את התחינה של לשם יחוד
 וכו' לקיים וכו' כמו שכתוב בתורה וספרתם
 וגו', וקיי"ל לרוב הפוסקים דספירה בזה"ו
 דרבנן, ונמצא שעוצרים צבל תוס'ף. וכן אני
 מהרהר בכל שנה בפי' זכור שרצים מכריזין לכוון
 חיוב דאורייתא, והא' לרמז"ס ורמז"ן שאינן
 חיוב דאורייתא עוצרים צבל תוס'ף. ואף בש"ע
 תרפ"ה סעיף ז' לא הביא דברי האומרים שפי'
 זכור דאורייתא אלא בלשון י"א.

ועבש"י שמתי אל לבי לצדוק, כי באמת לא
 מצאנו ידיו ורגליו צמנוות רבות
 שנחלקו בהן הפוסקים ולא כל אינשי דינא גמירי
 ומכוונים לדאורייתא, אלא שד"ו אין לו שום
 יסוד, כי צכורי יעקב לא כתב אלא לעיין
 ברמז"ס פ"ב מהלכות ממרים, ושם לא נזכר
 אלא שבית דין עוצרים צבל תוס'ף אם מתקנים
 תקנה או גזירה ואומרים שהוא מהמורה, ויחיד
 לא נזכר, ואולי דעת הצכורי יעקב היא שעובר
 בשוגג, אבל אינו נראה לענ"ד, כי אין זו דרך
 הוספה וגרעון, אלא דרך טעות.

ואע"פ שדבר קשה הוא לאשווי לצעל צכורי
 יעקב כטועה, מ"מ יותר קשה הוא
 לעשות את כל העולם לעבריינים, ואם לא ימצא
 מע"כ יסוד לדבריו נ"ע ואולי למחוק ד"ו מן
 הלוח.

ואתה שלוי' וביתך שלוי' וכל אשר לך שלוי'
 הדורש שלומו וטובתו כל הימים
 שמואל דוד הבהן מונק

בס"ד ערב חג מתן תורתנו תשל"ג לפ"ק

למע"כ הרה"ג ר' שמואל דוד הבהן מונק
 (שליט"א) רב הקהילה החרדית חיפה וכו'

אחר"שה"ט בראוי

למכתב מעכ"ת לאמו"ר שליט"א, ואמו"ר
 אמר לי לכתוב התשובה למעכ"ת.

דרך אגב נכתוב צענין תחלת דבריו שמהרהר
 שנים רבות בימי ספה"ע צענין הנוסח
 שלפני ספה"ע לקיים מצות עשה של ספה"ע
 ככתוב בתורה וכו'. הנה אני (הבן) זה כבר כמה
 עשרות בשנים שצכמה הזדמנויות הזהרתי
 שאסור לומר הנוסח הזה "מצות עשה" וכו' רק
 מי שרוצה יגיד לקיים מצות ספירת העומר, או
 יאמר במקום זה לקיים רצון צוראי, ולדלג כל
 מה שנאמר אח"כ עד ויהי נעם, ואני בעלמי
 נוהג כן.

ולעיקר הנידון הנה יש בזה צ' נדונים. א',
 אם מותר לכוון לקיים רק מצוה
 דרבנן. ב', אם יש בזה משום צל חגרע. והנה
 להנידון הא' אין מה לפקפק. דודאי לדעת
 הרמז"ס דכל ז' הוי דאורייתא צירושלם, א"כ
 אם הוא מכוון ללכת דרבנן, א"כ אינו יוצא
 הדאורייתא להלכה דקיי"ל באו"ח (סי' ס')
 דמצות צריכות כונה. וצאמת ניד"ד גרוע יותר,
 דאם הוא מכוון ללכת דרבנן, הוי כונה הפכית
 לגבי הדאורייתא, ואינו יוצא אפי' אי מצות א"כ
 כונה, כמ"ס רבינו יונה בצרכות פ"א, (בדפוס
 וילנא ו, א) בשם רבנו שמואל דצנתכוין לצרך
 על חמרא אינו יוצא בפתיחה של שיכרא, משום
 דנחכוין שלא ללכת משיכרא כלל אלא מחמרא.

וא"כ ודאי דינו של הציכורי יעקב נכון וכן גם ההערה שכלום נכונה למעשה, אפי' לדברי כת"ר. וכל עיקר הנידון הוא רק על הטעם שנתן הצכ"י, מפני שעובר על כל תגרע.

והנה אין להוכיח ממה שהצכ"י כתב רק הטעם דכל תגרע, משמע דלא ס"ל כל מה שכתבנו. זה אינו דהצ"י רצה לקצר ולכלול שני העניינים ביחד, וכתב שיכוון לקיים מצות לולב כל ז' בספק אי מדאורייתא אי מדרבנן שלא לעבור על כל תגרע וכל תוסף. אבל ודאי אם הי' מפרט הי' כותב, דאם יכוין רק לקיים הדרבנן, לא יצא להרמז"ס מטעם הנו'.

וְעַצְמָן מֵהַ שִׁכְתָּה כִּתְּרֵי דְרַמְז"ס לֹא נִזְכָּר אֲלֵא שֶׁצ"ד עוֹבְרִים בְּכָל תּוֹסֵף אִם מִתְקַיֵּם תְּקֵנָה אוֹ גִּזְרָה וְאוֹמְרִים שֶׁהוּא מֵהַ"ת, וְיַחֲדָי לֹא נִזְכָּר, עַכ"ל. הֵנָּה חִלּוּק זֶה אֵין לוֹ יְסוֹד, דֶּהֱלֹא עִיקַר הֵלְאוֹ דְּכָל תּוֹסֵף לֹא נֶאֱמַר בְּמִיּוֹחַד עַל צ"ד. וְאִדְרָבָה לִהְרַאצ"ד שֶׁס (פ"ב ה"ט) בִּהְלֵי מִמְרִים, וְלִהְרַשֵּׁצ"א בִּרְ"ה (דף ט"ו ע"א) לֹא קָאִי כָלל עַל צ"ד. וְהִרְמִז"ס ס"ל אִמְנֵם דְּקָאִי עַל צ"ד, וְכִמּוֹ שֶׁהַסְבִּיר שֶׁס, אֲבָל וְדָאִי לֹאוֹ דּוֹקָא עַל צ"ד, אֲלֵא גַם עַל צ"ד, כְּמִבּוֹאֵר בִּרְ"ה (דף כ"ח ע"ב) וְצִעִירוֹבִין (דף נ"ו ע"א) וְכָלל הַסּוּגִיּוֹת, שֶׁצִּעֲנִין בְּכָל תּוֹסֵף, דְּמִיִּירוֹ כּוֹלֵם בְּמִיּוֹחַד בִּיחִיד, וְלֹא בְּתַקְנוֹת צ"ד. (וְעִי' בְּטו"א שֶׁס בִּרְ"ה, וְאֲנִי מִלּוֹאִים שְׁלוֹ שֶׁס).

וּבֶן הִרְמִז"ס עֲנָמוֹ הִבִּיחַ כָּל הַהֲלָכוֹת שֶׁבִּזְהָ לְגַבִּי יַחֲדָי, עִי' בִּפ"א מִצִּיּוֹת הַלְט"ו, וּבִפ"ו מִלּוֹלֵב ה"ו, וְלְגַבִּי בִּרְכַת כֶּהֱנִים בִּהְלֵי נִשְׁיֵאִת כְּפִים פִּי"ד הִלִּי"ב. וְכֵן פֶּסֶק כְּר"י בִּהְלֵי

דְּדָמִי קִדְשִׁים שֶׁנִּתְעַרְבוּ מִתָּן א' בְּמִתָּן ד' דְּנִיתִין בְּמִתָּן א' מִשּׁוּם כָּל תּוֹסֵף, כְּדִלִימָא בִּרְ"ה (דף כ"ח ע"ב ע"י בְּרַמְז"ס בִּפ"ב מֵהֵלִי פֶסְוִלִי הַמּוֹקֵדֶשִׁין הִלִּי"א). וְכֵן כִּתְּבַת בְּס' הַמִּצְוֹת שְׁלוֹ ל"ח שִׁי"ג, הִזְהִירוּ מִהוֹסֵף בְּתוֹרָה לֹא בְּכַתּוּב וְלֹא בְּמִקּוּבֵל וְהוּא אֹמְרֵי לֹא תּוֹסֵף עֲלֵיו וּבִצִּיאוֹר אֲמָרוּ בְּמִקּוּמוֹת רַבִּים וְעוֹבֵר מִשּׁוּם כָּל תּוֹסֵף, וְהִיָּינוּ מֵהַ שֶׁאֲמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ לִר"א בִּהְלֵי דְנִתְעַרְבוּ דְּמִי קִדְשִׁים הֵנוּ' אִם כְּדִבְרִיךְ שְׁנוֹתָן בְּמִתָּן ד' עֲבַרְתָּ עַל כָּל תּוֹסֵף. וְכֵן כִּתְּבַת שֶׁס גַּם לְגַבִּי בְּכָל תִּגְרַע בִּלְ"ח שִׁי"ד, הִזְהִירוּ מִגְרֻעַ בְּתוֹרָה וְכו', וְהֵלֵא עֲבַרְתָּ עַל כָּל תִּגְרַע, וְזֶה מֵהַ שֶׁאֲמַר ר' אֲלִיעֶזֶר לִר"י אִם כְּדִבְרִיךְ שֶׁאִינוֹ נוֹתֵן אֲלֵא מִתָּן אַחַת הִרִי הוּא עוֹבֵר עַל כָּל תִּגְרַע. הִרִי הַדְּבָרִים מְבֹאֲרִים דִּלְאוֹ דְּכָל תּוֹסֵף קָאִי אֲכָל מִצִּיּוֹת שֶׁל הוֹסֵפָה בִּין אִיחִיד, וּבִין אֲבָצ"ד לְדַעַת הִרְמִז"ס, וְכֵן הוּא גַם בְּכָל תִּגְרַע.

וְכִּי הִרְמִז"ס כִּתְּבַת דְּבָרָיו בִּהְלֵי מִמְרִים לְגַבִּי צ"ד, הֵנָּה אִדְרָבָה הִרְמִז"ס הוֹקֵשָׁה לוֹ לְגַבִּי צ"ד. דִּישׁ בִּזְהָ ב' הֲלָכוֹת הַסּוּתְרוֹת זוֹ אֶת זוֹ, מִנְּדָ אֶחָד אֲנוֹ אֹמְרִים דֹּאסוֹר לְהוֹסֵף עַל הַתּוֹרָה, וְכֵן אֲסוֹר לְגְרֻעַ מִמֶּנָּה. וּמִנְּדָ שְׁנֵי אֲנוֹ אֹמְרִים, דְּצ"ד יְכוּלִים לְגִזּוֹר וְלֹאסוֹר דְּבַר הַמּוֹתֵר, וְכֵן יֵשׁ לְהֵן לְהַתִּיר אִיסוּרֵי תּוֹרָה לְפִי שְׁעָה, לְמַה אֵין בִּזְהָ מִשּׁוּם כָּל תִּגְרַע, וְאִין מִתִּישְׁבִּים כָּל הֲלָכוֹת הַלְלוֹ, זֶהוּ שֶׁהוֹקֵשָׁה לְהִרְמִז"ס בִּהְלֵי מִמְרִים. וְעַל זֶה הוּא שֶׁבֶא לִישֵׁב. אֲבָל עַל הַהֲלָכָה דְּבִיחִיד יֵשׁ אִיסוֹר כָּל תּוֹסֵף, וְכָל תִּגְרַע, לֹא קֵשָׁה מִיָּדִי. וְא"כ בּוֹדֵאִי דִּלֵּא מוֹכַח מִיָּדִי מִזֶּה דְּבִיחִיד אֵין כָּל תּוֹסֵף. וּמִמִּילָא גַם אִם כּוֹנֵת כִּתְּרֵי אֵינָה לְהוֹכִיחַ דְּכָלל לִיכָא כָּל תּוֹסֵף בִּיחִיד, כְּדִמּוֹכָה מְכָל הַסּוּגִיּוֹת

שש"ס, אלא רק באופן דעכ"פ יש צוה מצוה, אלא שהיא מדרבנן, ואדם התכוין צוה לצאת מצוה דאורייתא, ע"ז צוה כח"ר להוכיח דצוה"ג ליכא צ"ת, גם זה אינו דלא מוכח מהרמב"ם מידי. וגם הסבירא אינה כן מלד ענמה, ול"צ דמכיון דצעיקר ההלכה דכל תוסקף שוין יחיד וצ"ד, מאיזה כח נאמר, דצוהאי גוונא חלוקין הן, ומגלי' להרמב"ם חילוק זה, כדי שיצא להקשות איך יתכן, הלא מצוה דצ"ד יכולין לגזור ולאסור דבר המותר וכו', אלא ודאי דזה אינו כמש"נ.

עוֹד כתב כח"ר ואולי דעת צעל צכורי יעקב ¹²³⁴⁵⁶⁷ שעובר בשוגג, אבל אינו נלעג"ד, כי אין זו דרך הוספה וגרעון אלא דרך טעות. הנה גם לפי כח"ר נמצא דמי שידע האמת כלול וכל שאר העניינים שהציא כח"ר, א"כ הרי אינו טעות אלא, מאחר שידע האמת, וא"כ ודאי דזה צריך להזהר שלא לכוון לא למצוה דאורייתא ולא למצוה דרבנן, דהרי זה ודאי עובר או על כל חגרע או על כל תוסקף, לפי השיטות שיש צוה. ולפי"ז הרי גם לכח"ר נמי שפיר כתב הברכ"י, לכל הפחות עבור מי שידע שיש בדבר שיטות חלוקות. אולם עיקר דברי כח"ר אינן נראין, דהרי מפורש צעירובין (דף לו ע"א) דאי מצוה אינן צריכין כונה גם לעבור בכל תוסקף לא צעי כונה. וכן לתי' הב' שם דלא תליא בהדדי, ואף דלצאת לא צעי כונה, מ"מ לעבור בכל תוסקף מצריך ר"ג כונה. מ"מ הרי לסתם המשנה לא צעי כונה לעבור, והיינו אפי' כונה לצאת י"ח המצוה, אבל כונה להוסקף לכו"ע לא צעין. וא"כ צודאי וצודאי נדק הציכורי יעקב, דצריך להזהר שלא לכוון לצאת רק הדרבנן,

דא"כ להרמב"ם עובר בכל חגרע נוסף על מה שהוא מצטל מצוה עשה דאורייתא צכוונתו הגרועה ולהחולקים על הרמב"ם, אם מכוון למצוה דאורייתא עובר בכל תוסקף.

ובן צודאי ציוס צ' של ר"ה, אלו האומרים מה שכתוב במחזור, שמכוונים לקיים מצוה עשה של תקיעת שופר, צריך להזהר מלכוון למצוה עשה דאורייתא, ומכ"ש שלא לומר מצוה עשה שצווי הצורא ית"ש לתקוע בשופר, כמ"ש בתורה יום תרועה יהיה לכם, ואני חושב שכמו שאני נוהר צוה כל ת"ח נוהר.

ולענין פרשת זכור, שהעיר לדעת הרמב"ם והרמב"ן אינו מה"ת, וא"כ אלו המכריזין לכוון לצאת חיוב דאורייתא לא טוב עושים, שמכשילים לצבור. דצכוונה כזאת יש ספק כל תוסקף, הנה לכאורה כן הוא האמת.

אולם למעשה הנה יש צוה ד' עניינים. א', עיקר הזכירה שהיא בלב, היא נוהגת תמיד, כמצוה דרמב"ם פ"ה מהל' מלכים ה"ה, ומ"ע לזכור תמיד מעשיו הרעים ואריצתו, כדי לעורר איצתו, שנאמר זכור את אשר עשה לך עמלק, מפי השמועה למדו זכור צפה לא תשכח בלב. צ' הזכירה צפה היא ג"כ מצוה דאורייתא ואין לה זמן קצוה מדאורייתא, ואף אם כבר יצא המצוה הזאת מפני שזכר צפה היום או יום אחר, מ"מ כבר כתבו החוס' צר"ה (דף טז ע"ב) דצעשיית מצוה כמה פעמים לא שייך כל תוסקף, ג' חיוב הקריאה פרשת זכור בתורה בכלל, ד' החיוב לקרוא בשבת שלפני פורים. והנה החיוב לקרוא באותו שבת הוא ודאי רק מדרבנן וכמ"ש המג"א צסי' תרפ"ה.

וּבַעֲיָקָר הַמִּיּוֹצֵא לַקְרוֹתָהּ צְמוּרָה, כֹּה פְּלִיגִי
הַרְאֵשׁוֹנִים, וּלְפִי"ז רָאִי לְהַכְרִיז לְכוּן לְאַחַת
הַמִּיּוֹצֵא דְאֻרִּיתָא וְהַדְרַצְנָן שְׂצוּהָ.

הַחֹתָם בַּעֲתִידָהּ שֶׁה' יֹאִיר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ לְכוּן לְאֻמִּיתָהּ
שֶׁל תּוֹרָה

בְּשֵׁם אָבִי (שְׁלִיט"א)

אַבְרָהָם יַעֲקֹב זְלַזְנִיק

בַּע"ה אֹר לִי"א סִיּוֹן תַּשְׁל"ג לַפ"ק

יְהִיא שְׁלֵמָה רַבָּה מִן שְׂמִיָּא וְחַיִּים דְּמַע"כ יִדִּירִי
הַרְה"ג ר' אַבְרָהָם יַעֲקֹב זְלַזְנִיק שְׁלִיט"א.

אַחֲדָשָׁה"ט כַּמְשַׁפֵּם,

אֲוֹרָה לַמַּע"כ עַל הַתְּשׁוּבָה שְׁקִצְלָתִי הַיּוֹם,
וְחוֹשֵׁשׁנִי שֶׁלֹּא נִצּוֹא לִידֵי עֵמֶק הַשּׁוּהָ.

כִּי רָאִיתִי שֶׁמַּע"כ מִשְׁתַּדֵּל בְּכָל עוֹז לְקִיּוּם מַה
שֶׁכָּזֶר נִדְפַס, וְאִנִּי מִשְׁתַּדֵּל מֵאֵד לְלַמֵּד זְכוֹת עַל
רַצְוֹת אֲלִפֵּי יִשְׂרָאֵל. וְהִרִי מִנְהַג הַתַּחֲנִינָה שֶׁל
הַמְּקוֹצֵלִים נִתְפַּשֵּׁט אֲלֵל הַסְּפָרְדִּים, וְאַלֵּל הַרְצָה
מֵהַאֲשַׁכְנוּסִים, אֶף בְּאַרְצוֹת שֶׁלֹּא נִתְפַּשְׁטָה בָּהֶם
הַחֲסִידוּת. וְזִכְרוֹנִי מִיָּמֵי יְלֻדוֹתִי שֶׁגַּם אֲלֵלְנוּ הָיוּ
מִקְנֵת בְּנֵי"א אֹמְרִים כֵּן, אֶךְ אַח"כ חֲדַלְתִּי
מִלְּאֹמְרָהּ, כִּי בִישִׁיבֹת אֵין אֹמְרִים אֹתָהּ. גַּם
כִּי בַעַל נו"צ וְהַח"צ וְהַרְעִיעַצ"ץ כּוֹלֵם לוֹחֲמוֹ עַל
כֵּן כְּכַרוּכִיא, (וּבְסִידוֹר שֶׁל מַהֲרִיעַצ"ץ הַנִּדְפַס
בְּלַעַמְצֶעֱרָה הַשְּׁמִיטוֹ ד"ו). אֲבָל כָּל עֵיקָר הַטַּעֲנָה
הִיטָה שֶׁאֵין לְהַנְהִיג מִנְהַגִּים שֶׁל הַמְּקוֹצֵלִים
בְּפִרְהֶסִיא, וּבְד"ו לֹא הִסְכִּימוּ חֲכָמֵי הַסְּפָרְדִּים,
אֲבָל מַעֲלוֹם לֹא פִקְפַק אֶדָם בְּגוֹף הַנוֹסָח. מַה
שֶׁרְגִילִים לְהַכְרִיז לְפָנֵי קְרִיאַת פ' זְכוֹר, זֶה וְדֹאִי
מִנְהַג מִחוּדָשׁ לְגַמְרִי, אֲבָל אֶף בְּלֹא הַכְרָזָה זוֹ
שֶׁגֹּר הַדְּבָר בְּפִי כָּל הָעוֹלָם ע"פ הַתּוֹסֵף
וְהַרְא"שׁ שֶׁהִיא דְאֻרִּיתָא, וּמִתְכוּוֹנִים כֵּן.

וּבַתֵּב מַע"כ שֶׁהַמַּחֲכֹוֹן בְּמִלּוֹה דְאֻרִּיתָא
לְמִלּוֹה דְרַצְנָן אֵינוּ יוֹאֵל יד"ח כָּלֵל,
דְּמִלּוֹת נְרִיכּוֹת כּוֹוֶנָה וְזוֹ כּוֹוֶנָה הַפּוֹכָה. וְסִבְרָא
זוֹ שֶׁל מַע"כ אֵינָה מוֹכְרָחַת, (וּמַע"כ עֲלָמוֹ
הַרְגִישׁ שֶׁאֵינָה מוֹכְרָחַת וְהַתְנַלֵּל לְמַה בַּעַל בְּכוֹרִי
יַעֲקֹב לֹא כ"כ). דּוּדֹאִי י"ל דְּכָל שֶׁלֹּא כִּיּוֹן לְדָבָר
הַרְשׁוֹת אֲלֹא לְדָבָר מִלּוֹה אֵינוּ דּוֹמֶה לְמַתְעַסָּק,
אֲלֹא לַעֲוֶשֶׁה מַמַּשׁ, וְאַטּוֹ כָּל אֵינְשֵׁי דִינָא גְמִירִי,
הֵן רָצוּ עִתָּה עִמִּי הָאֶרֶץ הַסְּבֹרִים שֶׁמִּנְהַג
תְּשַׁלֵּךְ הוּא דְאֻרִּיתָא וּפְרִיעֵת רֹאשׁ בִּשְׁמֵת אִישׁ
אֵינוּ אֲלֹא מִנְהַג, וְכִי לֹא יֵאָדוּ יד"ח בְּכָל
מִלּוֹתֶיהֶן, לֹא נִיחָא לִיה לְמַרְן דְּבִשְׂמִיא דְתִימָא
הַכִּי.

וּבְמַה שֶׁהָאֶרֶץ מַע"כ דְּשִׁיךְ בָּל תּוֹסִיף בִּיחִיד,
מִי לֹא יָדַע כִּמוֹ אֱלֹהִים. אֲבָל כְּתִבְתִּי
שֶׁהַטּוֹעָה אֵינוּ מוֹסִיף אִלּוּ מִגְרַע בְּשׁוּגָה אֲלֹא
טוֹעָה, כְּלוּמָר אֵין זוֹ מַעֲשֵׂה הוֹסְפָה וְגִרְעוֹן כָּלֵל,
וְמַה בְּכָךְ אִי לַעֲבֹר בְּעֵי כּוֹוֶנָה אִלּוּ לֹא בְּעֵי כּוֹוֶנָה,
לֹא הוֹסִיף וְגִרַע אֶדָם זֶה מַעֲלוֹם. וְהַיּוֹדֵעַ שִׁי"א
שֶׁהוּא דְאֻרִּיתָא וּבְמִזִּיד מְכוּיִן לְדְרַצְנָן וְדֹאִי יִתְכֵּן
שְׁעוֹבָה, אֲבָל אֲטוֹ בְּרִשְׁיָעִי עֲסָקִינָן. וְכִפִּי הַנִּרְאֶה
מַע"כ ר"ל שֶׁאִם שָׂכַח שֵׁשׁ מַחֲלוּקֹת בְּדָבָר ג"כ
עוֹבֵר, וְאֵינוּ נִלְעַג"ד כָּלֵל, שֶׁגַּם זֶה אֵינוּ עוֹסֵק
בְּמַעֲשֵׂה הוֹסְפָה וְגִרְעוֹן, אֲלֹא טוֹעָה הוּא מִחֲמַת
שְׂכַחְתּוֹ.

וּבְאַמּוֹת אֵין לַמַּע"כ שׁוֹם רִאִיָּה, אֲלֹא מִפְּנֵי
שֶׁכ"כ בְּזִיכּוֹרִי יַעֲקֹב. וְלִדִּידִי יֵשׁ
רִאִיָּה מִמִּנְהַג שֶׁנִּהְגוּ בְּפָנֵי חֲכָמֵי הַדּוֹרוֹת וְלֹא
מִיחּוֹ. וְגַם הַדְּבָר מוֹכְרָח מֵאֵד עֲלָמוֹ, כִּמוֹ
שֶׁכְּתִבְתִּי דְאֵל"ה נִמְלֵאִים כָּל עִמִּי הָאֶרֶץ עוֹבְרִים
תְּדִיר בְּכָל תּוֹסִיף וּבָל חֲגִרָה, וְלֹא שֶׁמַּעֲנוּ מַעֲלוֹם
שֶׁדִּרְשׁוּ בְּפִירְקָא לִידַע הַיֶּאֱחָד לְכוּן. אֲלֹא כָּל

שנתכוין לקיים מצות צורא, יאל ידי חובתו, ואף
מילי דרבנן מצות צורא הן, ולענ"ד אין דרך
לנטות ימין ושמאל מסבירא זו.

ואתה שלו' וביתך שלו' וכל אשר לך שלו'
הדורש שלומו וטובתו כל הימים
שמואל דוד הבהן מונק

בס"ד אור ליום ה' בהעלותך את הנרות תשל"ג לפ"ק
אחדשה"ט בראוי.

יקריתו הגיעני, והנה מה שכתב כח"ר שחושש
שלא נבא לעמק השוה, הסתכלתי בסוף
דבריו וראיתי שכתב כל שנתכוין לקיים מצות
צורא, יאל י"ת, וכו'. הנה כבר באנו בזה לעמק
השוה שיכוונו ללכת מצות צורא, ולא להדגיש
במיוחד, דאורייתא או דרבנן, ובזה יוצאין בכל
אופן. והו' כההיא דזבחים (דף ז' ע"ב) אתנו
ב"ד דלא לימא לשמו דילמא אתי למימר שלא
לשמו. וזה כבר כתוב בדברי זמכח הראשון.

ולענין התפלה שלפני ספה"ע, כבר כתבתי
שכבר מעשרות בשנים שאני מזהיר
שלא לאמר הנוסח הנדפס כי יש בזה איסור כל
תוסף לפ"מ דפסקין שהוא רק מדרבנן בזה"ו.
ועכשיו דברתי עם הרה"ג ר' חיים דרוק ת"ח
גדול מחבר ספר אורות חיים, ואמר לי שהרה"ג
ר' דוד צהר"ן זצ"ל, היה מעיר כבר בחייו על
זה שזה צלל תוסף.

בקטע הב' כותב כח"ר, דמה שכתבתי מכיון
דמצות ז"כ ממילא אינו יוצא
הדאורייתא, אם הוא מכוון ללכת י"ח מדרבנן,
וכתב כח"ר דסבירא זו אינה מוכרחת. וגם אני

הרגשתי שאינה מוכרחת, והתנכלתי למה לא
כתב כן בעל זיכורי יעקב. הנה למעשה לדעתי
זהו חמת או קרוב מאד לחמת. ודברתי עם כמה
ת"ח ומהם שהתכוונו חיתי, ומהם שרצה לומר
דלא כוותי וכשהסברתי לו לא היה לו מה לענות,
כך שלפי דעתי אי אפשר לומר דלא כוותי, ומה
שכתבתי לתרץ דברי הצ"ח, היינו כי היכי דלא
ליקשי מדבריו עלי. ומה שהקשה כח"ר מהן
רבו עתה ע"ה הסבורים שמנהג תשליך
דאורייתא, הנה ענין זה הוא לכוון הפוך, דאם
הם מכוונים ללכת דאורייתא בזה, הם עוזרים
על כל תוסף, ואין בזה ענין שלא יאלו י"ח
צ"ה"ג. ומה שהקשה עוד מהסוברים דפריעת
ראש צאשה אינו אלא מנהג, וכי לא יאלו יד"ח
עכ"ד. הנה בזה לא שייכא מצות זריכות כוונה,
דאינו אלא איסור עשה, דמי שהולכה פרועת
ראש עוברת בעשה, והיינו לאו הצא מכלל עשה.
בזה שחמה כח"ר על מה שהארכתי להוכיח,
דגם יחיד עובר צלל תוסף, הלא זה דבר
ידוע. הנה הלא כח"ר כתב במכתב הא' כי צ"ח
לא כתב אלא לעי' ברמז"ס וכו', ושם לא נזכר
אלא שב"ד עוזרים צ"ח אם מתקנים תקנה או
גורה ואומרים שהוא מה"ת. והנה לפי הדברים
האלו מתבאר דגם צמוד לא נזכר צלל תוסף
אלא צ"ד ולא ביחיד, דהלא כח"ר הביא דברי
הרמז"ס שב"ד מתקנים תקנה, דהיינו שהן
יודעים שהם עומים תקנו זאת, וצלל זאת הם
אומרים שהם מה"ת. הרי צהדיא יוצא מדבריו
דגם צמוד ליכא צלל תוסף ביחיד, וע"ז הוא
שהצאתי להוכיח דאינו כן.

ובזה שכתב כח"ר במכתב הב' דכוונתו
שהטועה אינו מוסף או מגרע צשוגג

אלא טועה, וכו'. לפי"ו מתבארים דבריו שזמכת הא', דבטועין יש הצדל צין יחיד לב"ד. והיינו שכת"ר חוזר ממש"כ זמכת הא' שב"ד עוזרים צב"ת אם מתקנים תקנה או גזרה וכו'. ודעמו לבאר ברמז"ס שהב"ד טעו לבאר בתורה, דגם צשר עוף אסור בחלב, ונכלל בקרא דלא תבשל גדי בחלב אמו, ולזה הם אומרים שהוא מה"ת. א"כ הרי להדיא דגם בטועין שייך לאו דכל תוסיק וכל תגרע, א"כ איך רוצה כת"ר לומר דבטועה לא הוה מוסיק או גורע בשוגג אלא טועה. א"כ למה צ"ד עוזרין צבה"ג צכל תוסיק וצכל תגרע, ודאי שאין שום סברא לחלק צין צ"ד ליחיד.

והנה לפ"ד כת"ר גופא שפיר הוכחתי היסוד דגם ביחיד בטועה עובר צב"ת, ואין כת"ר דבאמת אין לי שום ראיה אלא מפני שכן כתב צב"י. ואם אמנם שלפי סברת כת"ר לא הוכח זאת מדברי הרמז"ס, (אמנם אני חושב שעכשיו יודה מר שמדבריו גופא מוכח היסוד הזה), אבל הרי הוכחתי שם ממה דאפי' באינו מתכוון כלל לעשות מצוה, צוה שהוא לובש תפילין, וכיו"צ, אלא שהוא עושה זאת לנרציו או לצורך התפילין, מ"מ עובר צכל תוסיק, אטו יתכן לומר דעושה מצוה דרצון ומכוון שהוא מדאורייתא וחושב שהוא כן לא יעבור צב"ת, מ"ש מהא דהתם, ואף שזה טועה, הרי התם נמי טועה, דהרי הוא מכין צוה לצורך אחר שלא לצורך מצוה, ואפ"ה עובר, אמנם בשוגג, ודאי דגם צניד"ד חשיב עובר בשוגג צכל תוסיק או צכל תגרע.

והנה למעשה גם כת"ר מודה להצדורי יעקב, שלא יכוון לצאת דרצון או דאורייתא.

אלא שכתב שאין צורך לכוון ספיקא דאורייתא או דרצון, אלא שיכוון סתם לצאת י"ח. וכבר כתבתי זמכתי הא', שאני נוהג כן בהתפלה שלפני ספה"ע. אולם צמציאות מי שידע שאומר כן מפני המחלוקת, הרי כונה זו גופא, וזוהי הכונה שכותב הצ"י לצאת צס' מ"ע דאורייתא. ומי שאינו יודע, ודאי מסתבר שיוצא צכונה כזו, ולא נהיר לומר שהצ"י יחלוק צזה.

החתום בכבוד ובברכת התורה

א.י. זלצניק

בע"ה עש"ק פ' בהעלתך תשל"ג לפ"ק

יהא שלמא רבה מן שמיא וחיים למע"כ הרה"ג מו"ה אברהם יעקב זלצניק שליט"א.

אחדשה"ט במשפט,

הנה מעכ"ת נשאר צשלו, דניחא ליה למימר שרצות אלפי ישראל עוזרים צכל תוסיק. ופשיטא ליה שכל הסבורים שאמירת קדיש הוא חיוב דאורייתא, (הדוחה כמה לאוין שבתורה) שכולם עזריינים הם. וכל הסייגים שתקנו לנו רז"ל אין אלא מכשולים לעמי הארצות שאין יודעין שהן מדרצון. וכן כל המנהגים שהנהיגו חכמי הדורות מחמת חיוב מצוה, כגון לציט לבנים צימים הנוראים או תשליך, כולם מכשולות הן. ואין הדעת סובלת דבר כזה. ואף אם יש קושיא צריכין למשכוני נפשין ליישבה. ואין אני תמה על מעכ"ת שלא ראה מעולם קהל גדול של עמי הארצות גמורין, אלא אני תמה על צעל ציכורי יעקב, שאע"פ שצקוף ימיו היה צעיר מלחא חכמים וסופרים, אבל צתחילת ימיו היה צאתרא דשכיחי עמי דארעא.

חמץ ומתכוין למנוה דרצנן, עבר צבל תגרע לרש"י. ואם נתכוין לדאורייתא עבר צבל תוסף לתוס'. דאין שיעור לכל המכשולות הנולדים בדרך זו.

ול"א נתכוונתי לומר שהמתכוין לעשות רצון בוראו ינא יד"ח, מפני שנתכוין מספיקא, אלא שנתכוין אף בטעות. ור"י בעל החוס' אמר שהגידים האדומים שצירכי העופות אינן אלא שומנא בעלמא, ואין לו ראייה אלא מתוך המנהג, הרי סמך על המנהג.

ומעב"ת מפרש בכוונת הרמב"ם, שצ"ד טעו ואמרו על מילתא דרצנן שהוא דאורייתא. והיאך פירש כן, והרמב"ם כתב כגון צפר עוף בחלב, וכי צ"ד הגדול שהורו כריה"ג עוברים צבל תוסף, אדרבה אם הורו כן מהא הלכה כן, אלא כוונת הרמב"ם לתפוס משל צדצר שצצר הוכרעה זו ההלכה בצירור (ע' ש"ך ריש הלכות צ"ח), ואם צ"ד לא יפרשו דצריהם לומר אנחנו אסרנוהו, הרי הם עוברים, כי בזה מוזידים ממש הן. ואם טעו ולא התכוונו שאסור לומר כן, הם שוגגים, אבל נחשבים כמסיקים ממש.

ובבב"ד של בעל ביכורי יעקב גדול מאד בעיני, ומה הוסיף מעב"ת בזה שכתב שכן הסכימו מו"ה הגאון ר' דוד צהר"ן זצ"ל ויצ"ל מו"ה חיים דרוק שליט"א. ומה יושיענו מעב"ת שמוהיר על כך כמה שנים, וכי עלתה צידו לשנות את המנהג.

ובפי הרשום בזכרונות הרה"ג ר' חיים דרוק הוא בעל סברא נכונה, יגיע לפניו את החילוקים שעשינו בין מעשה המנוה צלא כוונה

והקושיא הראשית של מע"כ היא, משום דאיכא למ"ד צר"פ המנוה תפילין ללעבור לא צעי כוונה, וא"כ הדברים ק"ו, ומה זה שנתכוון להניח תפילין לשמירה בעלמא עובר צבל תוסף, כ"ש זה שנתכוון לעשות מנוה דאורייתא ואינה אלא מנוה דרצנן.

ואחרי ההתבוננות קצת, נלענ"ד דלא דמי. דהיה דהמנוה תפילין מיירי שידע שאלו הן תפילין והיום שבת ופטור ומ"מ מניחן, והרי זו תוספת גמורה, ומה כמו יפה לעקור שם תוספת ממעשה כזה ולמ"ד ללעבור צעי כוונה אמרינן דנהי דנתכוין להניח תפילין ציוס הפטור ויודע שהוא פטור, מ"מ כוונת הנחה צלצד אינה תוספת אלא כוונת תוספת בעינן, וזו היא הסברא שכתבתי כבר. ומאן דפליג סבר דמעשה המנוה וכוונת המעשה הן הן תוספת, אע"פ שלא נתכוון להוסיף.

בזה שאין כן זה שהוא סבור דספירת העומר דאורייתא, הרי לא עשה מעשה מנוה מה"ת כלל, ומה תוספת יש כאן אם לא נתכוין להוסיף. וכי האי גוונא כו"ע לא פליגי שאם לא נתכוין להוסיף אין כאן שום תוספת כלל.

אב"ד הגדול המורים בדרך הוראה דבר זה אסור הוא ולא אמרו אנחנו אסרנוהו, או שאמרו דבר זה מנוה הוא ולא אמרו אנחנו צוינו אותו, הרי אלו מוסיפין ממש, שזו היא תוספת בדרך הוראה, ולא בדרך מעשה.

וב"ד הדברים הללו הכרחיים הם אע"פ שאינם מפורשים בגמרא, כמו שצבר כתבתי שלא אמרו לדרוש בפירקא לכל עמי הארצות לידע מה דרצנן ומה דאורייתא. הגע עמך הצדק

כגון מניח תפילין בשבת לשמירה, לבין מצוה דרבנן לשם מצוה דאורייתא, שאין כאן מעשה מה"ת כלל. וכן צין הוראח צ"ד למעשה יחיד.

אוצר החכמה

ואתה שלו' וביתך שלו' וכל אשר לך שלו'

הדורש שלומו וטובתו כל הימים

ב"ב. שמעתי שאדוננו הגר"ז זצ"ל מצריסק היה מזהיר את המוהלים, שלא יתכוונו צמצוה לשם מצוה מילה, שלא יעצרו צבל תוסקף שאינה אלא משום סכנה (לפי דעתו). ולפי דרכנו יש ללמד זכות על המוהלים, שהטעות אינה תוספת.

בס"ד יום ו' עש"ק שלח תשל"ג

למע"ב הרד"ג ר' שמואל דוד הכהן מונק (שלימ"א) רב הקהילה החרדית חיפה וכו'.

אחרשה"ט בראוי.

דבריו הגיעוני, והנה מע"כ מוכח גם צמכתא זה, מכח סייגים דרבנן, ואין לא חששו שיהיו מכשולים לע"ה וכו'. וכבר כתבתי דסייגים שהם שלילת מעשה ע"פ הרוב, לא שייך בזה כל תוסקף. והריני צא להוסיף דע"ה אף אם הם מכוונים לזאת המצוה, אינם מפרטים צכוונתם לזאת אס זה מדאורייתא, רק לעשות רצון הצורא צ"ה. ובכן כל החששות דמע"כ וכל ההוכחות שלו שהן מצוסקות רק על יסוד זה, דא"כ כולן עוצרים צצ"ת. לפי המציאות שהע"ה אפי' המכוונים אינן נכנסים לפרטים אלא מכוונים סתם לעשות רצון הצורא, וא"כ לא מוכח מזה מידי. וצדרך כלל ע"ה לא מכוונים צכלל, וכבר נזכר הנציא צשם הצ"ה (ישעיה כ"ט, י"ג) ומהי יראתם אותי מצוה

אנשים מלומדה, ואמרו חז"ל צמדרש (נעלם ממני מקומו לע"ע) כשהם צאים לאכול הם נוטלים ידיים ומצרכים אקצ"ו על נטילת ידיים, וכל זה הוא רק מצוה אנשים מלומדה, ואינם חושבים לכבד אותי. ואס זה נאמר צומן צית ראשון מה נענה אנו, צודאי שהחשש של מע"כ אינו חשש כלל וכלל הלואי והת"ח יכוונו כהוגן. עוד צא מע"כ לסתור ההוכחה שהצאתי מההיא דעירובין, וכחצ מע"כ דהתם שאני שהאדם יודע שהיום שבת ופטור מתפילין ומ"מ מניח, והרי זו הוספה גמורה וכו'. והנה למען הדיוק לא מיירי התם מענין לעצור צצ"ת צגלל שהוא מניח תפילין צשבת, אלא התם לפי השיטה דשבת זמן תפילין, והנידון שם הוא צהנחת צ' זוגות תפילין.

ולעיקר ההצדל של מע"כ, אני רואה צה עירוב טעמים, ואיני יודע על מה נכתבין צעיקר. והוא שבתחילה כתב כנ"ל דלא דמי ההיא דעירובין דהתם יודע שהיום שבת ופטור מתפי' ומ"מ מניח, והרי זו תוספת גמורה, ומה כחו לעקור שם תוספת ממעשה כזה. והנה הרי האדם צא לשאול להמורה מה לעשות, והוא עונה לו שאסור להניח התפילין, משום דהוי צאיסור צל תוסקף, אף שאין צדעתו כלל להוסיף, וכולם יודעים זאת, צכ"ז מכיון דלמעשה לפי"ד הוא עושה פעולה, שהיא הוספה על מצוה התורה, הרי זה צצ"ת, והכונה אינה קובעת כלום.

והנה לפי"ז ודאי דגם צניד"ד דלולב עובר צצ"ת, דהרי הוא עושה פעולה שהיא הוספה על מצוה התורה. ומה שמע"כ כתב אח"כ דצספירת העומר הרי לא עשה מעשה

מלוא מה"ת כלל, ומה תוספת יש כאן אם אינו מתכוון להוסיף. הנה זה אינו מובן כלל, דהרי כל הנידון שלפנינו הי', כלול ב'חובה' מ, דאינה מעשה פחותה מהנחת תפילין. וגם לגבי ספה"ע, לא יתכן בשום אופן כלל לומר, דאין זו מעשה לגבי כל תוסף, דהרי זוהי המלוא כשהיא דאורייתא בזמן הבית, וא"כ בודאי דגם לענין צ"ת בפעולה כזו שלא במקום או זמן המלוא, עוברין ע"ז צ"ת. ובכלל לא שמענו צנידון כל תוסף, שיש בזה לורך למעשה והרי מע"כ בכל עיקר דבריו במכתביו הקודמים היו לחלק בזה בגלל הכונה והדיעה. ובאמת דגם כאן כתב גם טעם דהכונה, אבל כמ"ש לעיל דיש בדבריו כאן עירוב טעמים. ולמעשה אינו רואה בזה חזרה מדבריו הקודמים שהיו בעיקר, דאין זו דרך הוספה וגרעון אלא דרך טעות בעלמא. ועכשיו הוא תולה הדבר במעשה מלוא, ולכן בספה"ע שלא עשה מעשה מלוא אין בזה משום צ"ת, וגם זה אינו כמס"ג.

ואבן נראה מדבריו ששילב צ' טעמים ביחד, אבל למעשה, הטעם דמעשה המלוא אינו כמס"ג כאן. והטעם הב' שכתב ומה תוספת יש כאן אם לא נתכוין להוסיף וכו' כו"ע לא פליגי שאם לא נתכוין להוסיף אין כאן שם תוספת כלל. ע"ז הרי כבר הבאתי בדבריו הקודמים הסוגיא דעירובין שמבואר שם דלכו"ע לא צעין כונה להוסיף, אלא דלר"ג צעין כונה לקיום מצות תפילין, ולחכמים דמתני' גם צלי כונה למלוא נמי עובר צ"ת, והלכה כחכמים. ואע"ג דעכ"פ הוא יודע שהוא מניח תפילין נוסף על המלוא, דהיינו שהוא לובש צ' זוגות, מ"מ הרי כונתו שלא לשם מלוא

אלא ללורך שמירה וכדומה. ומה עדיף עושה מלוא ומכוון צה לשם מלוא, אלא שהוא סבור שהוא מלוא בזה כהא דלפנינו, מהיכא שהוא עושה בכוונה לשם שמירה, אלא שהוא יודע שהיום אינו זמן תפילין או שהוא מניח צ' זוגות תפילין. ואף אם אמנם שני ענינים נפרדים הם, הרי צע"כ אנו רואים הדיעה האמיתית דעת חז"ל בזה לגד הב'. דהיינו דהרי אם נאמר כדברי מע"כ, דהתם מכיון שהוא יודע שאין מלוא בזה ומ"מ הוא עושה הרי זו תוספת, לפי"ז היה מסתבר לומר, דלא צעין בזה כונה לשם מלוא לכו"ע. ואפי' אם מצות צריכות כונה, מ"מ לעבור צ"ת מה לנו לכונתו, מכיון שהוא יודע שהוא מוסיף על המלוא עזירה היא ועובר צבל תוסף, וכמ"ש מע"כ "מה כמו יפה לעקור שם תוספת כזה". והרי מפורש שם בעירובין דאי מלוא צ"כ, ודאי דגם לעבור צעי כונה, ואפי' אי מצוות א"ל כונה, איכא פלוגתא אם לעבור צעי כוונה. ועוד אנו רואים בזה דעת תורה האמיתית דמה שיותר רחוק מהמלוא והוא הוספה, לא מיחייב כ"כ צנקל כמו ציור קרוב. דהיינו דבזמנו אם הוא מוסיף, לא צעי כונה לקיום המלוא, ושלא בזמנו כגון הישן בשמיני בסוכה, אע"פ שהוא יודע שהוא עושה פעולה שהיא הוספה על התורה, מ"מ אם אינו מכוון למלוא אינו עובר צ"ת. והרי כל זה היפך מסדרת מע"כ, אלא ודאי אם אנו רואים שם דלעבור על צ"ת לא צעין להלכה, אפי' כונת המלוא. ודאי דגם צנ"ד שמתכוין למלוא דאורייתא, עובר בזה צ"ת.

ג מש"כ מע"כ, דר"ג דסבר שם דלעבור צ"ת נמי צעין כונה, זו היא הסברה

הלכות וכל אחד מצני ישראל חייב ללמוד ההלכות, וכלי זה לא יתכן כמעט שיקיים המצוה כדינה, וצמחך ההלכות נכלל גם הלכות כונה של המצוה. וגם ישנן מצוות שנוסף על הכונה לקיים המצוה, יש כונה מיוחדת למצוה כגון ליצית וסוכה וכו'. ועיי"ע מה שאמרו בצ"צ (דף קסה ע"א) רובן בגזל ומיעוטן בעריות והכל באצק לשון הרע, וכי נוציא מזה שום היתר למשהו. וכן, וכי לא ידוע, שסתם בני אדם, גם אותם שאינם בכל ע"ה, אינן מכוונים בתפילה, גם במקום שהכונה מעכבת, וכי נוכח מזה שכוונה אינה מעכבת בשום מקום.

עוד כתב מע"כ צמחך דבריו, מכמה מנהגים שלדעתו מכוונים ע"ה שהם מדאורייתא, כגון לבישת לבנים צימים הנוראים או תשליך. והנה נידון זה הוא דרגא אחרת, דיש בזה כמה מינים, א', מוסקיף על מצוה ממינה בזמנה, גם בלי כונה למצוה עובר בצ"ת אם מצות אל"כ כמס"נ. ב', שלא בזמן המצוה כהא דישן בשמיני בסוכה, דוקא אם מתכוון לשם מצוה עובר בצ"ת. ג', המוסקיף שלא ממין המצוה בזמנה, כגון המוסקיף מין חמישי כלולב, יש מחלוקת בראשונים אם יש בזה משום כל תוסקיף. עיי' רמב"ם פ"ז מהל' לולב ה"ז וצמפו, וצטור ושו"ע או"ח סוף סי' תרנ"א וצמפו. וגם בזה יש ב', ענינים א', שההוספה היא כלורת המצוה, דהיינו כלולב שנוטל המין הה' כדרך גדילתו כסדר המצוה בד' המינים. ב' שלא כדרך גדילתו. ד' שעושה מצוה שאין לה בכלל שייכות למצוה דאורייתא כהא דלבישת לבנים צימ"נ, וכדומה.

שכתבתי כבר לפמס"נ זה אינו, דלא חזינן שם דמחריץ אלא כוונת המצוה ואע"ג דלמעשה יודע הוא שם שהוא עושה מצוה נוספת, אבל אין מזה הוכחה דזה מעכב, ועכ"פ להלכה אין שום פקפוק, דהרי פסקינן כת"ק דהתם, וא"כ ודאי מי שמכוון לנצח דאורייתא במצוה שהיא מדרבנן עובר בצ"ת.

ביש"כ מע"כ דמאן דפליג (דהיינו חכמים הנו'), סבר דמעשה המצוה וכוונת המעשה הן הן תוספת אע"פ שלא נתכוין להוסיף. לא נחבאר מהי כוונת המעשה, הלא לדידי' לא בעי אפי' כונה למצוה, ואם כונתו לאפוקי מתעסק, הנה ודאי דלאו דכל תוסקיף אינו שונה משאר לאוין שצמורה.

וביש"כ עוד מע"כ, שאני ביארתי בכוונת הרמב"ם שצ"ד טעו ואמרו על מילתא דרבנן שהוא דאורייתא, ותמה על זה. הנה אני לא כתבתי דעתי בזה כלל, אלא כתבתי דלפי דבריו יוצא כן. שכתבת לחלק בין דברי הרמב"ם דמיירי בצ"ד ולא נזכר בדבריו יחיד, ושם כתבת דכוונתך לגבי יחיד דאין בזה משום צ"ת, הוא בטעוה, יוצא מזה דטעוים הוא שכתב הרמב"ם רק בצ"ד, ואכמ"ל.

והנה צמחך דבריו מציא מע"כ סייעתא לדעתנו מהגאון מהרי"ו הלוי מצריסק. אולם מע"כ מצטט דעתו ע"פ המנהג של עמי הארץ ושלא לימדו אותם. והנה כבר ביארתי למעלה דלמעשה ע"ה אינם מכוונים כלל, ומה גם לפרט הכוונה אם דאורייתא או דרבנן. ובעיקר הדבר הרי כבר אמרו חז"ל ולא ע"ה חסיד, ובודאי כל מצוה יש בה הרבה

החומר 1134567

וזכורני שיש נידון כזה בפוסקים אבל אין לי הפנאי לחפש עכשיו. ואזקש בזה, היות כי כל הנידונים שצינינו הוא בענין כל תגרע או כל תוסיק, אבל כאשר כתבתי כי בעיקר הדבר ודאי נדק הבכר"י, לדעת הרמב"ם אסור לכוון לנאת י"ח הדרבנן. ולא נפיק בכה"ג, משום דקיי"ל מנאות ז"כ, ובפרט דזו היא כונה הפכית, לא ינא לכו"ע הדאורייתא, וא"כ למעשה אין מה לדון. והואיל והפנאי שלי מוגבל, אזקש שלעת עתה יספיקו הדברים שכבר נאמרו ודברים אלו ואיתו הסליחה.

בכבוד הראוי ובברכת התורה

אברהם יעקב זלזניק

סימן קי

בענין ברכת שהחיינו בימי ספירת העומר

שא"ל: מהו לזרך ברכת שהחיינו או ללבוש בגד חדש בימי ספירת העומר.

תשובה: הנה רבים נוהגין להחמיר, אבל הדבר אינו נזכר בדברי הפוסקים המפורסמים, ולכן הוא נראה לכאורה כמו מנהג טעות שנתחלף להם בימי זין המארים.

ובקיצור שו"ע שהדפיס הגאון ר' דוד פעלדמאן זצ"ל (סי' ק"כ ס"ו) בהגהות מלכות דוד כתב וז"ל: מה שנוהגין קצת שלא ללבוש בימי הספירה בגד חדש וגם לא לזרך שהחיינו, לא נמצא בפוסקים שום זכר מזה, כ"כ בעמודי השלחן, וכן הביא בספר פחד יצחק בענין עומר ודיניו, ומנאחי בספר עוללות אפרים (ח"ב מאמר ק"ו), שאין מזכרין בימי הספירה שהחיינו וכו', עכ"ל.

סימן קט

בענין ברכה בספירת העומר, ניגון בחוה"מ פסח, ואיסור רחיצה בימי הספירה

(א) מה ששאלת בענין אחד שספר ספירת העומר בלא ברכה כי לא יודע שזריך לזרך. פשוט שזרכות המלוות אינן מעכבות, ואם עשה מלוא ולא זריך עליה ינא ידי חובתו אלא שהפסיד הזרכה, ולכן בספר בלא ברכה שהוא רשאי לזרך בכל יום שיזכר זין ביחיד זין בציבור.

(ב) ומה ששאלת בענין לנגן בחוה"מ פסח בגלל מנהג של ספירה מפסח, והרי לנגן בכלי זמר אסור בכל השנה כידוע ומבואר בשו"ע